

MOBILITATEA MILITARĂ ÎN VIZIUNEA NATO ȘI A UNIUNII EUROPENE

Maior conf. univ. dr. ing. Tiberiu GIURGIU

Colonel conf. univ. dr. ing. Ioan VIRCA

Locotenent drd. ing. Gabriel NOJA

Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu
10.55535/GMR.2024.4.43

Military mobility in the Euro-Atlantic context is an essential strategic element for strengthening regional and global security, aiming to facilitate the rapid and efficient transport of forces and equipment between NATO and EU member states. In this regard, recent investments have focused on upgrading infrastructure and simplifying cross-border procedures to enable the effective deployment of forces in emergency situations. The projects initiated and managed by the European Defence Agency or under the PESCO umbrella in recent years, which aim to increase the functionality of military mobility corridors, connecting nations in Europe through logistics hubs, contribute to improving interoperability and rapid reaction in the context of current security challenges. Such a multinational logistics network optimizes the use of existing resources, with a focus on the development of dual-use (civil-military) transport infrastructures, while supporting preparedness for possible operations and increasing responsiveness and sustainability in the face of threats.

Keywords: military mobility; dual-use infrastructures; logistics; NATO; EU;

INTRODUCERE

Mobilitatea militară în spațiul euroatlantic reprezintă un pilon central pentru asigurarea securității și apărării colective în fața amenințărilor globale. Nevoia de investiții semnificative și de implementare a proiectelor strategice a devenit mai evidentă în contextul creșterii tensiunilor geopolitice, mai ales după invazia Rusiei în Ucraina. Mobilitatea eficientă a trupelor și echipamentelor militare asigură o reacție rapidă în caz de criză, permițând desfășurarea resurselor în zonele strategice, consolidând, astfel, capacitatea de descurajare a NATO și UE (Usewicz et al., 2022, p. 15).

În acest context, investițiile în infrastructura de transport, precum modernizarea rețelelor rutiere, feroviare și aeriene, sunt esențiale pentru reducerea timpului de reacție și optimizarea mobilității transfrontaliere. Astfel de inițiative aduc beneficii majore, printre care creșterea capacității de reacție, reducerea birocrăției și consolidarea lanțurilor logistice. Cu toate acestea, provocările rămân, incluzând barierele legislative și infrastructura neadecvată în anumite regiuni.

Conflictele recente, în special cel dintre Rusia și Ucraina, subliniază necesitatea unor capacități logistice flexibile și eficiente. În acest context, oportunitățile pentru consolidarea mobilității militare se extind, printr-o mai mare coordonare între statele membre și prin integrarea noilor tehnologii. Aceste eforturi nu doar că vor întări apărarea colectivă, dar vor îmbunătăți și capacitatea de reacție în fața noilor provocări de securitate. Conceptul de *apărare colectivă* nu este o idee nouă, fiind un răspuns la amenințările și vulnerabilitățile crescânde ale statelor. Articolul IV din Tratatul de la Bruxelles (2018) și articolul 5 din Tratatul de la Washington (1949) prevăd în mod explicit obligația statelor semnatare de a oferi asistență reciprocă în cazul unei agresiuni, pentru restabilirea securității. Implementarea acestui sprijin reciproc implică mobilizarea structurilor militare ale țărilor partenere, ceea ce aduce cu sine multiple implicații legislative și procedurale. Este necesară o analiză detaliată a zonelor de tranzit și a modului eficient de utilizare a infrastructurii de transport, având un impact direct și semnificativ asupra mobilității militare. Aceste aspecte sunt priorități pe agenda europeană, iar obiectivul final al acestor eforturi este acela de a asigura securitatea în spațiul european (Gheondea et al., 2022, p. 45).

Lucrarea vizează așadar evidențierea principalelor măsuri pe care statele membre ale NATO și ale Uniunii Europene le au în vedere pentru eficientizarea

mobilității militare în spațiul euroatlantic. Totodată, sunt prezentate principalele proiecte și inițiative menite să contribuie la concretizarea acestui deziderat, punându-se accentul pe oportunitatea și beneficiile investițiilor în modernizarea și dezvoltarea infrastructurilor de transport terestru, maritim sau aerian cu dublă utilizare civil-militară. Poziția României și măsurile întreprinse la nivel național și internațional în contextul eficientizării mobilității militare sunt, de asemenea, prezentate în lucrarea de față.

MOBILITATEA MILITARĂ ÎN VIZIUNEA NATO

Mobilitatea militară este văzută de către NATO ca un factor cheie pentru proiecția rapidă a forței, pentru apărarea colectivă și pentru descurajarea amenințărilor emergente, fiind necesară crearea unui cadru integrat și bine reglementat în vederea asigurării unei apărări eficiente și coordonate în fața amenințărilor actuale, în special în contextul crizelor și conflictelor recente. Pe cale de consecință, NATO acordă o atenție deosebită îmbunătățirii capacităților de transport și logistică, interoperabilității între aliați și eliminării barierelor administrative și fizice.

NATO subliniază necesitatea ca forțele militare să fie capabile să se deplaseze rapid pe distanțe mari, atât în interiorul granițelor Europei, cât și către zonele de criză. Aceasta este vitală pentru a răspunde amenințărilor neașteptate și pentru a susține aliații în marja Articolului 5 din Tratatul de la Washington (apărarea colectivă). Îmbunătățirea infrastructurii de transport și adaptarea acesteia la cerințele militare sunt priorități pentru a permite mișcarea rapidă a trupelor, a tehnicii militare și a echipamentelor grele.

Totodată, NATO pune accent și pe interoperabilitate, adică pe capacitatea forțelor din diferite state membre de a opera în comun, folosind proceduri, echipamente și sisteme compatibile. Cooperarea strânsă între NATO și Uniunea Europeană este esențială în această privință, în special prin programele comune, precum *Inițiativa de mobilitate militară*, care urmărește să simplifice și să armonizeze procedurile de transport militar între statele membre ale NATO și ale UE.

Un alt obiectiv major constă în înlăturarea barierelor administrative și logistice care pot întârzia sau chiar împiedica mișcarea rapidă a trupelor și echipamentelor. Se urmărește așadar simplificarea acestor proceduri, prin obținerea rapidă a permiselor de trecere a frontierelor și reducerea timpilor de așteptare la granițe. Se lucrează la standardizarea documentației și la armonizarea normelor de transport militar între țările membre ale NATO pentru a asigura o fluiditate maximă în sectorul mișcare și transport.

În egală măsură, NATO subliniază necesitatea de a consolida infrastructura critică, referindu-ne la drumuri, poduri, porturi și rețele feroviare, pentru a suporta greutatea și dimensiunile echipamentelor militare. În plus, infrastructura trebuie să fie rezilientă în fața atacurilor cibernetice sau fizice, care ar putea întrerupe lanțurile logistice. Capacitatea de a proteja rutele de transport și de a restabili rapid infrastructura afectată în timpul conflictelor este, de asemenea, foarte importantă.

MOBILITATEA MILITARĂ ÎN VIZIUNEA UNIUNII EUROPENE

Dezvoltările politico-socio-economice la nivel european au determinat Comisia Europeană să accelereze implementarea măsurilor de integrare în cadrul proiectului de mobilitate militară europeană. Situația geopolitică actuală, generată în special de agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei, subliniază necesitatea ca UE să ia măsuri concrete și direcționate în mod specific în domenii esențiale pentru a-și atinge obiectivele. Ca urmare, UE a fost și este nevoită să-și revizuiască viziunea strategică privind mobilitatea militară, care reprezintă un domeniu esențial pentru apărarea și securitatea întregii Uniuni Europene, și nu numai (Bangală, 2023, p. 385).

În *figura 1* este prezentată o analiză SWOT (Chihaia, 2023, p. 5) cu privire la mobilitatea militară în Europa. Această analiză reflectă necesitatea continuării și concretizării inițiativelor din ultima perioadă în sfera mobilității militare, astfel încât documentele existente și angajamentele exprimate între diferitele state membre ale NATO și/sau ale UE să nu rămână la stadiul de cadru general, ci chiar să producă efecte benefice asupra transporturilor militare. Un element cheie în acest demers ar putea fi investițiile în modernizarea și dezvoltarea de infrastructuri cu dublă utilizare, civil-militară, generându-se, astfel, o fluidizare a transporturilor și o optimizare a fluxurilor logistice pe termen lung atât la pace, cât și în situații de criză sau război.

De asemenea, optimizarea lanțurilor de aprovizionare la nivelul UE poate susține mobilitatea militară prin reducerea timpilor de transport, coordonarea eficientă a resurselor și îmbunătățirea capacităților logistice pentru operațiuni rapide și eficiente. Prin integrarea lanțurilor de aprovizionare la nivel național și multinațional, statele europene pot asigura un flux rapid și continuu de echipamente, muniții și provizii, indiferent de locația unităților militare. O mai bună coordonare a rețelelor logistice și a centrelor de distribuție, inclusiv prin utilizarea de hub-uri logistice comune, poate reduce timpul necesar pentru aprovizionare și desfășurare. În plus, prin integrarea tehnologiilor moderne, cum ar fi sistemele digitale de gestionare a lanțurilor de aprovizionare, se pot optimiza fluxurile de transport militar, contribuind, astfel, la eficientizarea logisticii (Minculete et al., 2022, p. 6).

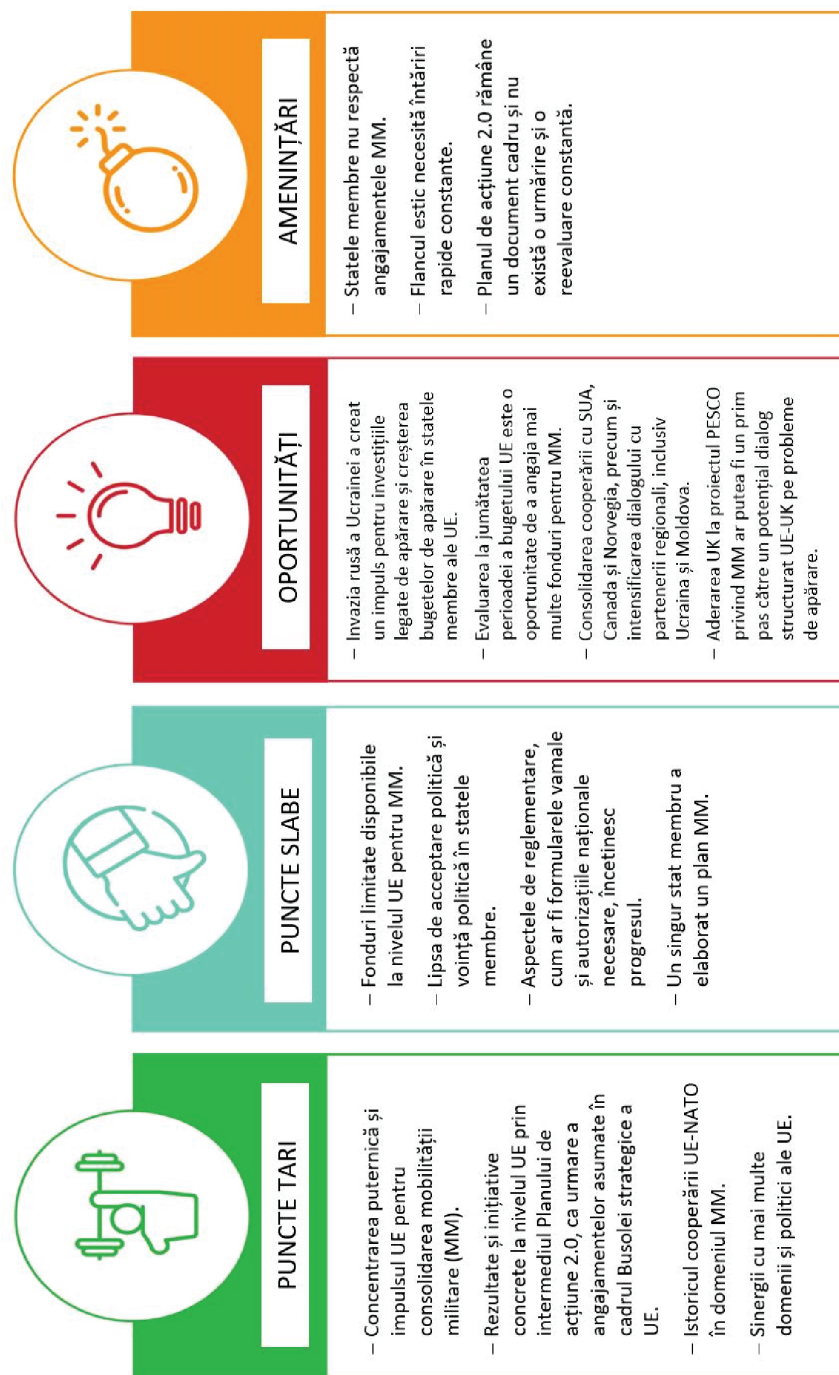

Figura 1: Analiza SWOT asupra mobilității militare în Europa (adaptare după Chihaia, ib.)

Aceste tehnologii permit o urmărire mai precisă a echipamentelor, gestionarea stocurilor în timp real și o mai bună coordonare între punctele de aprovizionare, ceea ce duce la o distribuție eficientă a resurselor.

Planul de acțiune asupra mobilității militare 2.0

Planul de acțiune asupra mobilității militare 2.0 al Uniunii Europene (PAMM 2.0), lansat în noiembrie 2022, a fost elaborat în cadrul Agenției Europene de Apărare (European Defence Agency/EDA) și constituie o inițiativă menită să îmbunătățească capacitatea Uniunii Europene de a transporta rapid și eficient forțele și echipamentele militare pe teritoriul european, atât pentru operațiuni de apărare comună, cât și pentru misiuni internaționale (Gheondea, Pleșanu, 2022, p. 47). Acesta reprezintă o continuare și o extindere a primului plan de mobilitate militară lansat în 2018.

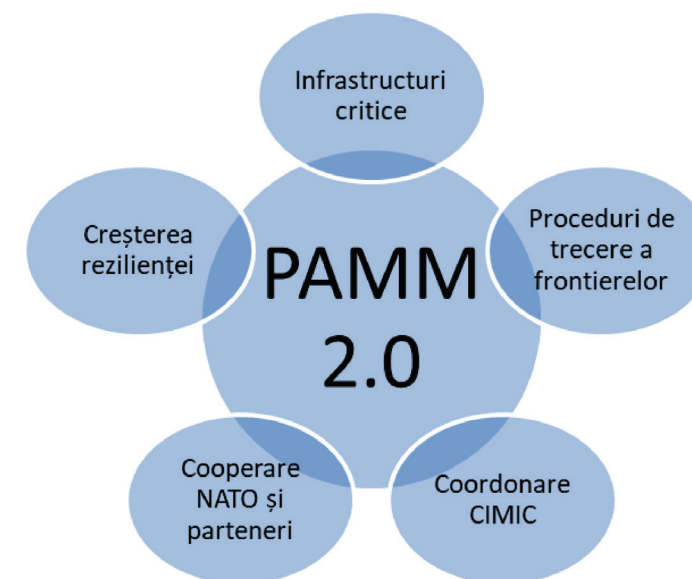

Figura 2: Axe principale ale Planului de acțiune asupra mobilității militare 2.0 al UE (concepția autorilor)

În figura 2 sunt prezentate sintetic cele cinci axe principale pe care au fost trasate obiectivele majore ale PAMM 2.0. Concret, aceste obiective constau în:

❖ *Îmbunătățirea infrastructurilor critice*, atât prin adaptarea infrastructurii de transport (drumuri, căi ferate, porturi și aeroporturi) pentru a susține nevoile specifice de mobilitate militară, inclusiv consolidarea podurilor și adaptarea gabaritelor pentru a suporta vehicule și echipamente militare grele, cât și identificarea

și corectarea deficiențelor în rețeaua de transport transeuropeană (Trans-European Transport Network/TEN-T), astfel încât aceasta să asigure o bună mobilitate civilă și militară.

❖ *Simplificarea procedurilor de trecere a frontierelor.* Acest deziderat poate fi atins prin reducerea barierelor birocratice și legale care îngreunează transportul rapid al trupelor și echipamentelor între statele membre, respectiv prin crearea unor proceduri armonizate pentru acordarea permisiunilor de tranzit și dezvoltarea unui „Schengen militar” pentru o mai eficientă mobilitate militară.

❖ *Coordonarea civil-militară.* Colaborarea între sectorul civil și cel militar se consideră a fi necesară pentru a utiliza infrastructura și resursele disponibile în mod eficient și a răspunde nevoilor ambelor domenii. În egală măsură, o potențială soluție ar consta în mobilizarea resurselor financiare din bugetele civile, cum ar fi Mecanismul pentru Interconectarea Europei (Connecting Europe Facility/CEF), pentru a susține investițiile în infrastructură critică pentru mobilitate militară.

❖ *Creșterea cooperării cu NATO și partenerii internaționali.* Planul de acțiune subliniază necesitatea asigurării interoperabilității și coordonării între UE și NATO în domeniul mobilității militare, pentru a evita duplicarea eforturilor și a asigura coerență în planificarea strategică. Totodată, extinderea cooperării și parteneriatelor cu țările terțe, în special cele din vecinătatea estică și Balcanii de Vest, reprezintă un obiectiv important pentru îmbunătățirea mobilității militare în Europa.

❖ *Îmbunătățirea rezilienței și pregătirii pentru crize,* atât prin creșterea capacității UE de a răspunde rapid la crize și amenințări de securitate, cât și prin asigurarea unei mobilități militare rapide și eficiente în cazul unor situații de urgență sau conflicte. Nu în ultimul rând, se impune integrarea mobilității militare în planurile de apărare și securitate cibernetică pentru a asigura securitatea operațiunilor.

Așadar, PAMM 2.0 urmărește să transforme Europa într-o „zonă strategică” mai bine pregătită pentru apărare și să crească capacitatea UE de a reacționa rapid în fața amenințărilor de securitate, atât la nivel european, cât și global. Acesta promovează sinergia între infrastructura civilă și militară, vizează simplificarea procedurilor administrative și intensifică colaborarea cu NATO și alte organizații internaționale.

Inițiative PESCO în domeniul mobilității militare

În perioada 2021-2022, Norvegia, Canada, SUA și Marea Britanie au aderat la un program de cooperare în domeniul mobilității militare, denumit „Military Mobility (MM)”, sub umbrela Cooperării Structurate Permanente (Permanent Structured Cooperation/PESCO): „Scopul declarat al proiectului este acela de a sprijini angajamentul statelor membre în a găsi metode de a simplifica și standardiza

procedurile de transport militar transfrontalier, urmărind să permită circulația nestingherită a personalului și a bunurilor militare în interiorul granițelor UE, pe cale rutieră, maritimă, ferată sau aeriană, fără proceduri birocratice de durată” (Bangală, p. 387). Proiectul este coordonat de Țările de Jos, iar printre statele membre participante în proiect se numără SUA, Canada, Norvegia, Austria, Belgia, Italia, Spania, Canada, Olanda, Franța, Croația, Ungaria, Slovacia, Slovenia, Polonia, România, Bulgaria, Portugalia, Grecia și Cipru.

Un alt proiect derulat sub egida PESCO este „Network of Logistic Hubs in Europe and Support to Operations (NetLogHubs)”, care vizează crearea unei rețele multinaționale bazată pe capacitățile logistice și infrastructura existente. Obiectivul principal constă în utilizarea unei rețele de instalații logistice deja existente pentru operațiunile multinaționale, pregătirea echipamentelor pentru misiuni, utilizarea comună a spațiului de depozitare pentru piese de schimb sau muniție și armonizarea activităților de transport și desfășurare. Națiuni din Europa vor oferi propriile capacități, astfel încât să fie folosite mai multe hub-uri logistice. Conectat cu Hub-ul European de Transport Multimodal, care asigură liniile de comunicare între hub-urile multinaționale, rețeaua va crește până la a acoperi întregul continent. În ceea ce privește posibilele operațiuni, pentru pre-deplasarea materialelor, depozitele și facilitățile de întreținere ale altor țări europene ar putea fi utilizate reciproc. Rețeaua va reduce timpul de reacție și va crește capacitățile și sustenabilitatea pentru operațiunile militare. Proiectul este coordonat de Germania, iar printre statele membre participante în proiect se numără Belgia, Italia, Spania, Canada, Țările de Jos, Franța, Croația, Ungaria, Slovacia, Slovenia, Polonia, Bulgaria și Cipru.

Investiții în infrastructuri cu dublă utilizare la nivel euroatlantic

Potrivit unei analize (Chantraine, 2024, pp. 9-11) prezentate la seminarul de Dublă utilizare și Mobilitate militară care a avut loc în Belgia, la Ghent, în 23 februarie 2024, în urma a 3 sesiuni de depunere au fost finanțate 95 de proiecte ce vizează investiții în infrastructuri, inițiate de 21 de state membre. Proiectele finanțate vizează modernizarea și dezvoltarea infrastructurilor cu aplicabilitate duală și acoperă toate mediile de transport, respectiv pe cale terestră (rutier și feroviar), pe calea aerului și pe apă (maritim și fluvial). În figura 3 este prezentat un sumar al investițiilor asumate de statele membre în cele trei sesiuni de depunere de proiecte, pe categorii de transport. Analizând datele furnizate, se poate constata că aproximativ 50% din investiții vizează infrastructura feroviară, 31% infrastructura rutieră, iar restul de 19% sunt alocate infrastructurilor ce susțin transporturile militare pe calea aerului și pe apă.

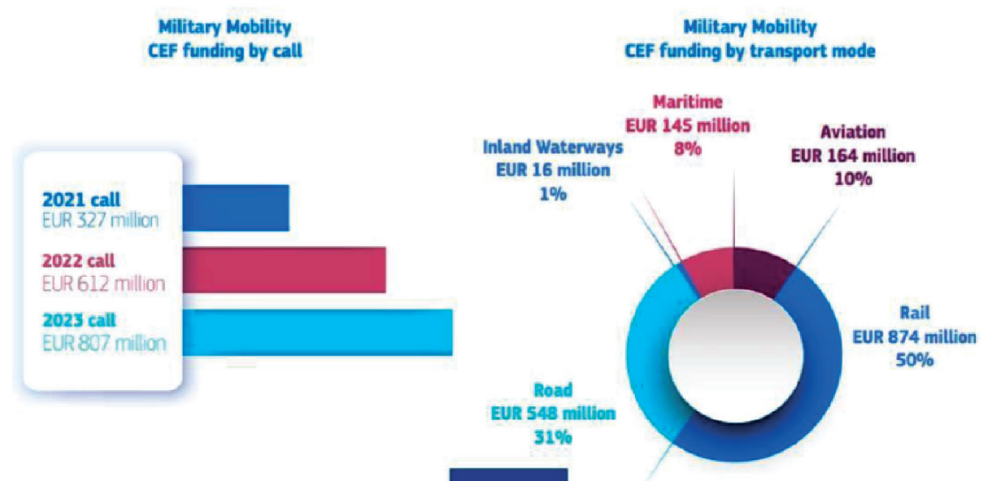

Figura 3: Sumar al investițiilor în infrastructuri cu dublă utilizare în Europa în perioada 2021-2023 (Chantraine, 2024)

În figura 4 se poate observa și cuantifica modul în care cele 21 de state membre au alocat resursele financiare în proiecte ce vizează modernizarea și dezvoltarea infrastructurilor cu aplicabilitate duală. Se poate constata că majoritatea statelor consideră esențială dezvoltarea infrastructurii feroviare, două treimi dintre acestea investind în acest sector. Referitor la România, se poate observa că investițiile se ridică la peste 80 de milioane de euro, împărțite echilibrat între feroviar și rutier.

MOBILITATEA MILITARĂ ÎN VIZIUNEA ROMÂNIEI

Ministrul român al apărării naționale a semnat, pe 10 iulie a.c., *Scrisoarea de intenție privind crearea unui coridor de mobilitate militară între România, Bulgaria și Grecia*, în cadrul summitului de la Washington (Biroul de presă al M.Ap.N., 2024). Această inițiativă reprezintă un pas important în consolidarea capacităților NATO de apărare și descurajare în regiune. La summitul NATO din 2023, de la Vilnius, s-a subliniat necesitatea întăririi posturii de descurajare și apărare prin noi planuri de apărare și accelerarea adaptării militare. Adaptarea vizează suplimentarea forțelor și echipamentelor și facilitarea tranzitului transfrontalier, inclusiv în timp de pace.

Scrisoarea, semnată de cele trei țări, este aliniată cu obiectivele NATO de apărare colectivă, reacție rapidă și creșterea interoperabilității între aliați, contribuind la o distribuție echitabilă a sarcinilor între membrii Alianței.

Proiectul urmărește dezvoltarea unor coridoare de transport (rutier și feroviar) între statele participante, reducând birocrăția în timp de pace și optimizând

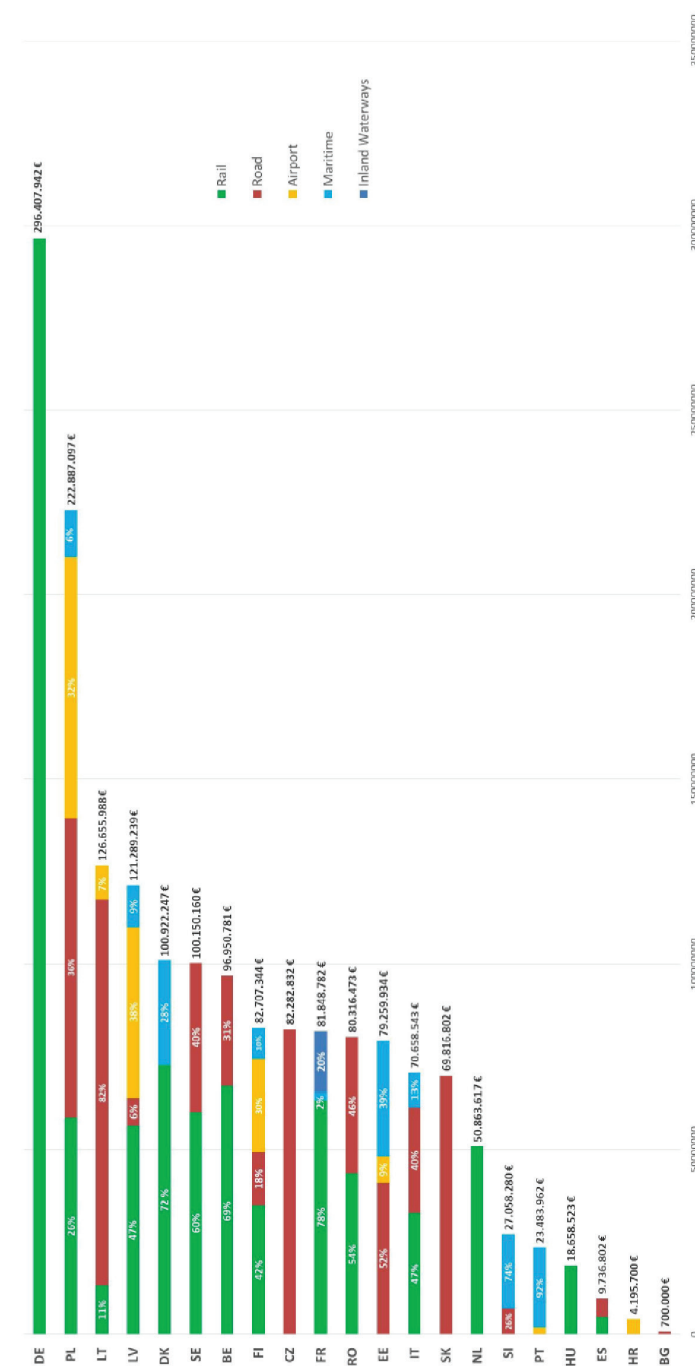

Figura 4: Investițiile statelor membre pe categorii de infrastructuri cu dublă utilizare, asumate în perioada 2021-2023 (lb.)

răspunsul în situații de criză, conform priorităților NATO și celor naționale. Proiectul va beneficia de inițiativele UE în domeniul mobilității militare, implicând o coordonare între NATO și UE. Implementarea la nivel național va necesita eforturi concertate între instituțiile guvernamentale.

Așa cum reiese și din *figura 4*, România va investi în perioada imediat următoare peste 80 de milioane de euro, 54% din fonduri fiind alocate pentru modernizarea infrastructurii feroviare și 46% pentru cea rutieră, ambele încadrându-se în categoria infrastructurilor cu utilitate duală, fiind benefice atât sectorului civil, cât și celui militar, la nevoie.

Un alt palier în care Armata României a făcut demersuri importante cu efecte directe asupra mobilității militare îl reprezintă înzestrarea cu tehnică militară de generație nouă, care asigură un nivel de interoperabilitate ridicat în raport cu aliații. Desigur, în actualul context de securitate, problematica înzestrării forțelor armate cu tehnică și echipamente performante, într-un ritm alert și cu asigurarea intereselor de securitate ale țării, reprezintă o reală provocare (Nicoară, 2023, p. 74; Hrab, 2022, p. 439). Prin dotarea cu vehicule logistice (camioane IVECO), transportoare blindate pentru trupe (PIRANHA 5, PIRANHA IIIC), mașini de luptă ale infanteriei pe șenile, tancuri principale de luptă sau autoturisme blindate tactice de tip ușor, se are în vedere îndeplinirea unor obiective importante, respectiv:

- îmbunătățirea capacității de transport la nivelul unităților și subunităților Forțelor Terestre;
- asigurarea interoperabilității cu sistemele NATO;
- creșterea capacităților operaționale prin îmbunătățirea mobilității și a protecției forțelor în cadrul misiunilor și acțiunilor de luptă;
- modernizarea parcului auto, un element important în dezvoltarea graduală a potențialului de suport logistic;
- asigurarea manevrabilității și dislocării rapide a forțelor și mijloacelor, atât pe teritoriu național, cât și în teatrele de operații.

Un program de înzestrare relevant în ceea ce privește eficientizarea mobilității militare a României îl reprezintă achiziția platformelor de transport IVECO, aceste vehicule făcând parte dintr-un efort mai larg de modernizare și adaptare la standardele Alianței. Compania IVECO Defence Vehicles oferă o gamă de vehicule militare robuste și versatile, folosite pentru transportul logistic și strategic, care sunt conforme cu cerințele NATO în ceea ce privește mobilitatea, capacitatea de transport și durabilitatea în condiții de operare dificile. Aceste platforme de transport joacă un rol important în sprijinul operațiunilor militare moderne, facilitând mișcarea

rapidă a trupelor și a echipamentelor pe terenuri variate, inclusiv în operațiuni multinaționale. Adaptarea și integrarea acestor vehicule în structura logistică a Armatei Române contribuie la eficiența și coordonarea cu aliații NATO în misiuni și exerciții comune. În plus, localizarea producției și a mentenanței acestor vehicule pe teritoriul național constituie un avantaj major pentru trupele armate pe termen mediu și lung în ceea ce privește managementul resurselor pentru apărare ale României.

CONCLUZII

La nivelul NATO și al Uniunii Europene au fost întreprinse, în ultimul deceniu, o serie de măsuri de natură să contribuie la eficientizarea mobilității militare. Urmare a conflictului ruso-ucrainean și a lecțiilor învățate în ceea ce privește acțiunile ce implică operațiuni de mișcare și transport, statele membre au simțit nevoia de a accelera procesul de fluidizare a transporturilor militare în spațiul euroatlantic. În acest context, în perioada 2021-2023 au fost demarate proiecte majore, fie sub umbrela PESCO, fie prin inițiative ale EDA, care cumulează un buget alocat de peste 1,7 miliarde de euro pentru modernizarea și dezvoltarea infrastructurilor cu aplicabilitate duală civil-militară. Proiectele finanțate vizează dezvoltarea infrastructurilor specifice tuturor mediilor de transport, respectiv pe cale terestră (rutier și feroviar), pe calea aerului și pe apă (maritim și fluvial).

În egală măsură, NATO organizează exerciții regulate pentru a testa capacitatea de mobilitate a forțelor sale. Exerciții precum *Saber Guardian* sau *Defender Europe* implică mișcări rapide ale trupelor și ale logisticii aferente între mai multe state, permițând testarea coridoarelor logistice și identificarea eventualelor obstacole.

În ceea ce privește perspectivele mobilității militare în spațiul euroatlantic, accentul se va pune pe integrarea noilor tehnologii, extinderea rețelelor logistice și crearea unor hub-uri multimodale eficiente, care vor contribui la sporirea capacității de apărare și reacție rapidă a Alianței. *NetLogHubs*, *Military Mobility* sau *Project Team 'Movement & Transport'* sunt câteva dintre proiectele și inițiativele EDA, reprezentative în sfera mobilității militare. Totodată, debirocratizarea și digitalizarea reprezintă două elemente cheie care vor facilita fluidizarea transporturilor militare între statele membre, prin simplificarea procedurilor de trecere a frontierelor, conducând, astfel, la o mobilitate militară mult mai eficientă.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bangală, M.A. (2023). *European military mobility – implications from the perspective of integrated defence resources management*, în *Romanian Military Thinking*, nr. 4, pp. 376-395, <https://gmr.mapn.ro/webroot/fileslib/upload/files/arhiva%20GMR/2023%20gmr/Proceedings%202023/BANGALA.pdf>, accesat la 16 septembrie 2024.
2. Chantraine P. (2024). *Military Mobility Connecting Europe Facility (CEF) & Dual-Use Transport Infrastructure, Dual-Use & Military Mobility Seminar*, Ghent, 23 februarie 2024, https://www.defence-institute.be/wp-content/uploads/2024/03/sem-24-02-23-FEB_Panel-04_Spreker-02_Philippe-Chantraine.pdf, accesat la 18 septembrie 2024.
3. Chihaiia, M.S. (2023). *Advancing military mobility in Europe: An uphill battle, Europe in the world programme*, https://www.epc.eu/content/PDF/2023/Military_mobility_PB.pdf, accesat la 16 septembrie 2024.
4. European Commission (2022). *Action Plan on military mobility 2.0*, <https://defence-industry-space.ec.europa.eu/system/files/2022-11/Action%20plan%20on%20military%20mobility%202.0.pdf>, accesat la 13 septembrie 2024.
5. Gheondea, D., Pleșanu, T. (2022). *Military Mobility – A Present-Day Requirement*, în *Romanian Military Thinking*, nr. 1, pp. 42-61, <https://gmr.mapn.ro/webroot/fileslib/upload/files/arhiva%20GMR/2022%20gmr/2022/GMR%201/GHEONDEA%2C%20PLESANU.pdf>, accesat la 19 septembrie 2024.
6. Hrab, D.E. (2022). *Procurement Programs Challenges for the Sustainability of the Romanian Military Logistics*. Proceedings of the INTERNATIONAL MANAGEMENT CONFERENCE, ASE, București, vol. 16(1), pp. 439-449.
7. Minculete, Gh., Stan, S.E., Ispas, L., Virca, I., Stanciu, L. & Milandru, M., ... Bădilă, M.I. (2022). *Relational approaches related to digital supply chain management consolidation. Sustainability*, 14(17), 10727, <https://doi.org/10.3390/su141710727>, accesat la 12 septembrie 2024.
8. Nicoară, G.F., Nicoară, N. (2023). *Challenges of Public Procurement in the Romanian Military System in the Current Security Context. AGORA Int’l J. Jurid. Sci.*, 17, 74.
9. Usewicz, T., Czekaj, A., Bartoszek, W. (2022). *Military Mobility: Ambition versus Reality*, în *Safety&Defense*, 8(1), pp. 15-22, <https://doi.org/10.37105/sd.173>, accesat la 12 septembrie 2024.
10. Comunicat de presă nr. 152 din 11.07.2024, Biroul de presă al M.Ap.N., https://english.mapn.ro/cpresa/6299_Letter-of-Intent-signed-Romania,-Bulgaria-and-Greece-for-the-creation-of-a-Military-Mobility-Corridor-, accesat la 12 septembrie 2024.
11. https://cinea.ec.europa.eu/news-events/news/transport-infrastructure-eu-allocates-further-eur-616-million-civilian-defence-dual-use-investments-2022-12-21_en, accesat la 18 septembrie 2024.
12. https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2018-06-01-factsheet_military-mobility, accesat la 18 septembrie 2024.
13. <https://www.pesco.europa.eu/project/military-mobility/>, accesat la 19 septembrie 2024.
14. <https://www.pesco.europa.eu/project/network-of-logistic-hubs-in-europe-and-support-to-operations/>, accesat la 19 septembrie 2024.
15. <https://www.dpa.ro/programe-de-inzestrare/>, accesat la 21 septembrie 2024.